

«այս» ալ ըստ խորիքի եւ լի, այլ համարօք եւ իշխանաւոր
«ստորի եւ անոր համար» յայլ—այլ զիշխելու եւ իշխող
«այլապէս»:

Ապա ուրեմն ի կեն ժ.Բ. դարու կային բժշկա-
կան գործիչները, որոց համար կարող ենք անել հաւա-
նական կարծեք թէ ռուսներն էին, ինչպէս առհասո-
րակ ամեն նշխարից գործիչներ յայտնի ժամանակը:
Բայց ուր է լիութիւնը ստուգութիւնը յայտնաբերել:
Իր հիմնականին հաստատուել կամ կարող է ապացուցանել
թէ գրաւոր չէին: Կարեւոր՝ որ եւ իր յայտնիքի որոշ-
ւելի միջոց, մանաւանդ երբ խորհրդածէ՝ որ զիմե
Միխիլայի ունեցած հայ բժշկական գործիչները առ-
հաստակ արարաւոր էին, ինչպէս պիտի ճանաչուէր իւր
հաստատարներն վերջին թէ Վարդի զոս գեղըւկ եւ
սարճակ արարաւոր՝ որ, որպէս թէ ի նոր ինչ կերպ գրու-
թիւն մեծն արեւմտ, որովհետեւ նշխարիքի գրեցիլն առ-
վարակով իրենց արեւն միջոցն գեղըւկ կամ առաջ-
րէն լեզուն էր: Եւ ինչպէս կարող էին այստաստա-
նուել, որ լիքն այդ պատճառ գործիչներն ունեւար, իր
հետեւէր թէ ի նաեւ միջոց էին: Գարուն կենս գրեւ
բժշկարանը գրաւոր էին, վասն զի ի կեն նշն գարուն
այլ ոմն մասնագիտը բժշկարանը (Վարդապետ) միւս-
նայն կերպով կը խոսի իւր գործիչներն աշխարհաբար
կամ առավորեն յորինելու լիքն: — Հանդերձ այստե-
սանկանէ՛ւ Հերացի բժշկապետին յիշած քրոջ առաջ-
կան եւ ոչ գրաւոր լեզուաւ ըլլալն իր ստանար լիութի-
նուցութիւնը, այլ միշտ հաւանակութեան սահմանին
մէջ կը մնայ:

— Դրեմք արտ Վարդապետայ խոցը՝ որ ինքնին
իւր բաւական հետաքրքրական է, եւ մեծ լուսնաբա-
նութիւն կու տայ առաջական գործիչները լեզուին խառ-
նակութեան վրայ: «Եւ այլ միջոցն թէ էր եղաւ այս
պիտեք աշխարհաբար: Եւ այս վասն երեք պատճառի:
«Առաջին այն է՝ որ ամենայն մարդ ճիշդական չի կար-
ել ոմն աշխարհին գրեւմէն՝ որ զայս խիթին
բաներն իմանաւ: Երկրորդ համար եղաւ աշխարհաբար: Եւ
արեւմտ պատճառն այն է աշխարհաբար լիքնելոյ՝ որ այլ
բարտէր խառնեցաւ, որ մեր ի ստանկն բառն գտար,
սեւ պիտան իր այս բառերը մեզի վասն տանկանց տա-
սածուն տանկուն համար: Եւ երեք պատճառն այն է
սոր կայ ի յայտ գիշերս յարապիտեն է պարսկերեն եւ
սհոմաթերեն եւ թուրքերեն, այնոր համար՝ որ այս գիշեր
կայ ի յայտ գիշեր, եւ է աշխարհաբար: Եւ թէ Աս-
տուտան յայտնէ ի քրոջ միջոցն (դիւքն, յաւեթներ)՝
արտգիրքն, որ զինքն որ գծար բառ կայ հայ լեզուա-
պատմութիւն, որ իր կարգադրոյն է գիւրտը հասկնայ եւ
սուսանողն գիւրտութեանն առաքին, եւ իսկի ի ծածուկ
սիրը ի մնայ եւ յայտնի կամքն Աստուծոյ:» —

Ետաւ Վարդապետ պատճառարանութիւնս, կը-
սենք, որովհետեւ մեր խոցն արտ առաջական գործիչներն
սկզբնաբարութեան միջոց ժամանակին վրայ է, եւ ոչ
եթէ կանխագոյն քան զլիքնելոյ առաջինն գործիչն
գտնուէր եւ լուսնուելուն վրայ: — Երեւոյ եւս թէ
ապագայեւմ ըլլաւ որ երբ առաջինն արարաւոր յորի-
նեաւ էին իրեն յառաջ գրեւմ բժշկարանը այն միայն
ցուցանել իր կերպ թէ ժ.Բ. դարն յառաջ եղած է
սկզբնաբարութիւն առաջական քրոջ: Իսկ ինչոք ժամանակ
նայն սկզբնաբարութեան միջոց անորոշ կը մնար, ինչպէս
ինքնին յայտ է:

Հերացի բժշկապետին անխորհածներն աւելի
հաւանակութիւն ունի հոգեմեծան եւ մեծադոյն հոգե-
մեծան այլ բժշկարանի մեծապետարանի Ս. Վարդապետ
գաղափարեւմ ժ.Բ. դարու վերջինն, որ երբ եւ ար-
եւմտեք առաջական է, եւ Ս. Վարդապետ կը կրէ, կըսուի ի
«Պատմ. Հայ. Գրք. (Հայ. Ա. 654): Բիւլլաւ» չէր գտնու-
ել ի 1861 (այս ինչ յարեւմտի) լիքնելու հոյս ի խառնուի-
ստանաւ Խաչատուրի Հայոց Գափիւն: Եւ նշն բժշկարան
կը իշխանակուի նաեւ շաւրի (Բագմալիկ, 1881, էջ
33 եւ 84.) ուր կը համարուի թէ Գափիւն հաւանա-
կանարար Գափիւն առաջինն էր, որով թիւագրութեան
ժամանակն է 990—1020: — Այս մեր Մատենադարանին
մէջ հին բժշկարանի քրեւայ ի թուրքի Պ21: = 1438:
զոր անմեք ոչ անման կը համարեն վերջիններն:

Երկրորդն է թէ այս եւ այս՝ նման գրուածոց
կրպ պիտի խոսենք ի կարգին: Բայց որովհետեւ ասոնք
ընծայուած հոգեմեծան ամեն կողմանէ ազատ եւ լիքն
ապագայեւմ չի կրնար համարուիլ տակաւին, անոր
համար ըստ մեզ առ այս՝ անոր կը մնայ անորոց գրու-
թեան ժամանակն եւ հետեւաբար առաջական ժամանա-
գրութեան միջոց սկզբնաբարութեան ժամանակին ինդիքն,
զորով լուսնուել կը թիւղուէր ապագային կամ քան զիշխ
հոգեմեծան:

Այս ամենայն նկատելով, եւ առաջին աշայ
երկրով Մերոպեան նշանաբանը գիւտեն նախըն-
թաց հայերեն գրուածոց մասին տարածեալ զրոյն-
ներն, եթէ չըսենք առաւելութիւն, — ենթադրելով
հանդերձ զհարաւորութիւն՝ նա մանաւանդ զհաւ-
անականութեան վերջինեւ կանխագոյն առաջ-
ական գրութեանց, — կը կարգուին իրականու-
թեան, եւ կը սկսինք խոսիլ ժ.Բ. դարու կիսին ի
վեր յորինելու կամ թարգմանելու ինքնակայ առա-
կորն գրութեանց վրայ, որոց ժամանակին նկատ-
մամբ չի կրնար տարակից հանուիլ: Եւ այս՝ յայտնով
առաւել իրականութիւն, որ այն ժամանակն յարա-
կան համարեալ գրութիւնը, եթէ արգարեւ այնչափ
հին եւ, մնացած եւ երբեւ ինչպիսեւայ՝ չունենալով
անընդհատ յաջորդութիւն:

(Հարաւորութիւն)

4. 2. 8.

Գ Ր Ա Վ Ա Ն

ԹԻՐԱՍՏԱՆԻ ՏՐԱՎՆԻՍԻՐԻԵ

(Հարաւորութիւն)

Գ.

Գրադրիչ Սոսնոսկին:

Ո՛վ չգիտէ թէ ինչ մեծ գեր կը խաղայ
թատրը հանրական կրթութեան գործոյն մէջ, իսկ
թատրը պահպանող բեմական գրուածներն են:
Հետեւաբար որչափ յայտն է նպատակի յարմար
են այս վերջիններն, նշնչափ կը զարգանայ եւ օգ-
տաւելաւ կը լինի առաւել: Ըստ անկատար կը մնար
մեր այս տեսութիւնը Ռուսաստանոց Գրականութեան
վրայ, եթէ անմանութիւն թողուինք մեր ընթերցող-
ներէն Ռուսաստանոց անուանի թատերականոց —
գիտարեւել Սոսնոսկինաց:

Ոչ մի բեմական գրուածոց հեղինակ, ոչ ա-
րեւելեան եւ ոչ արեւմտեան հայոց մէջ, յայտնուած է
ներկայացունել Ժողովրդական կենտրոն իւր պարա-
կայից մէջ այն ճշգրտութեամբ՝ զոր Սոսնոսկինաց իւր
կատարելագործութեանց մէջ պատկերացուցած է: Մեր
ապագայ սերունդը պիտի բազմալ սուսնոսկիներով
մեր ներկայ կենանք: Եւ որպէս զի այսինքն շատեր
նոյցաւ ողբալով՝ մեզ ժամանակակիցացս նման, թէ
նախնիք այնչափ անհոյս եղեր են իրենց շղթապար
գիտելու, որ ոչինչ նշելն են թողնելու սուսնոսկի-
րելու, — մենք բայց ի բուն ուսմանական ոգով
գրուած վիպասանութիւններէ, պետք է որ ունե-
նանք մեր բնասանական կենտրոն, մեր զանազան դա-
սակարգներուն իրարու յարաբերութեանց եւ մեր
բազմալ սերունդին անպարկէ մէջ առաքնանա-
բար սուսն ընթերցողին ճշգրտութեան հարապարակ նկա-
րագրութիւնը, պատկերացած թէ մեր եւ թէ մեր

սերեզոց աչացն առնէւ. Գրեւել իւր շքնապատը, ի նախնայի նորա մէջ եւ ճշդիւ երեւան հանել զայն, — ահա մեր վիպասանի եւ թատերադրի կատարելու գլխաւոր գործը: Վէ՛ճ իմաստները եր ցուրացնեն, ծոխ բարբառով իր խօսին Գուրեան, Մ. Պէրիկիմ աշեան, Սր. Հէրիման եւ նմանները. — բայց ինչ օգուտ, երբ կեղծ են, հիմնուած են միայն սակայտի երեւախոյութեան (fantaisie) վրայ եւ կը պակսի իրենց հարազատութիւն նկարագրութեանց մէջ: Բանաստեղծական պատասխանութեամբ յօրինուած գեղեցիկաւոր տեսարաններ, ազգային ինքնասիրութիւնը գրգռող բեմական անձնաւորութիւններ եւ խանդավառ զգամանքներ կրկին շարք մի յարուցանող վառվառն նկարագրութիւններ, — այս բոլորը կ'ընծային մեզ Հէրիման, Գուրեան, Պէրիկիմ աշեան, Թէրերեան աստակութեամբ. — իսկ Ստեղծականը երբեք: Բայց առաջինները կեղծ են, երեւակայական են. ուր որ երկրորդը հաստատուած հողի վերայ է կանգնած: Գրուած ին եւ ներկայացման բովանդակութեան համեմատ է նաեւ տպագրութիւնը հանդիսաւորապէս եւ ընթերցողաց մտքին վերայ: Լատագոյն եւ օգտաւորաբոլոր է, որ մենք նկարուած տեսները մեր ազգէ՛լ բայց հարազատ պատկերն, եւ Հանգիստ մեր մէջ վարդապետն ինքնուզուածանք մը, քան թէ փայլուն եւ անոտ խառնակ տեսարաններով մեր մտքն ու սիրտը թռչնալքենք: եւ առիթ տանք մեղիութեան եւ անտեղի անպարծութեան յաղթանակելու:

Որպէս զի մեր ընթերցողները դատեն թէ Ստեղծականը ինչպէս է հասկացած թատերադրի նշանակութիւնը՝ պատմենք այստեղ իւր կատարել. գութեանց բովանդակութիւնը, որպիսի որ թերթիս անձուկ էջերը կը ներեն:

Խոսթաբալ՝, կոմիգիա (կատակերգութիւն) չորս արարուածով եւ Յ. Պատկերով. — Գործի Մոֆոն, ուսումն առած երիտասարդ փողոցի վրայ Գաբարիմ Զաֆթիմը՝ հարուստ վաճառականին տան առնէ բարձրասակ վայելելու անձ մի կը տեսնէ որուն կուգէ ձեռքը խնդրել: Երիտասարդը խնդրել կը բանայ իւր խաչի բարեկամին, որ միանգամայն Զամբախովի ազգականն է: Խաչի կարծելով թէ Մասիսեանի տեսածը Զամբախովի դուտըր Մարգարիտն է, կը խոստանայ միջնորդել, զա՛յլ գիտնալով որ Զամբախովի դուտըր կարճ եւ աղքատ — թէպէտ բարեպիտան եւ համեստ: Խաչի իւր միջնորդութիւնը ծածկաբար կը հաղորդէ Զամբախովին, որ շատ կ'ուրախանայ ի թէպէտ վարմանալով որ իւր դստեր գեղեցիկութիւնը կը գովուի, եւ առանց Խաչիի իրաւութեան կը տեսնելու իւր տեսնելու Զամբախովի ուզելով պատն հ առթէն օգտուել եւ իւր զաւակն հարմարացնել, չի սպասեր որ երիտասարդը զայ իւր առաջաբերութիւնն անէ, այլ անձամբ Մասիսեանի տունն երթալով զինք երեկոյեան իւր

տունը կը հրաւիրէ հարմարութիւնն իսկոյն կատարելու համար: Մասիսեանի մայրը մեծապէս կ'ուրախանայ տեսնելով որ ի ծայր հարուստ նու. պիտի ունենայ, եւ կը կանչէ իւր զոյրը խափէլէն խոր հուրը: հարցնելուն՝ Զամբախովի նկարագրի մ'ալ այս խափէլերն է: Այս կնո՛ւ ժամագրութիւնն է հարմարացուց միջնորդ լինել, ի հարկէ վարձաւորութեամբ: Սա երբ կը լուծէ իւր գեղարդին մեծ գովառնելով կը խօսի Մարգարտի վայելելութեան եւ հասակին վրայ, — քիչ կը ձնայ որ յայտնէ այդ համագոյն սխալը, երբ խաչի ծածուկ նշաններով մեծ վարձատրութիւն կը խոստանայ իրեն որ լուծէ: Երեկոյնի նոյն օրը Մասիսեան ըստ իր խոստման կ'երթայ Զամբախովի տունն: Զամբախով կանխաւ տեղեկանալով՝ կը կարգադրէ որ Մասիսեան պատահաբար նստի իւր երկ, որով Մասիսեան եւս աւելի կը տառիկ որտե՛ն մէջ: Վերջապէս գահիճն են Մասիսեան եւ խաչի եւ ահա Զամբախով իւր աղջիկը մեծագին զգեստներով ու զահարներով եւ սաղք բարձրկրունկ կ'օրէկներով վարդարուած կը ներկայացնեն երիտասարդին: Այս վերջինն երբ կը տեսնէ զՄարգարտի, եւս կը քաշուի եւ Մասիսեանի ըսող ճգանց գէ՛լ՝ նշան չի տար եւ կը պահանջէ որ իր տեսած օրիորդը ցոյց տան իրեն: Այն ժամանակ խաչի կը կանակն եւ ներք կը բերէ զՄասիսեան, զոր խելոյն կը ճանչնայ երիտասարդը: Բայց երբ խաչի կը յայտնէ թէ Նատանու օրիորդ չէ, այլ իւր ընկերոջն է, Մասիսեան զարհուրած կը մնայ, նշանաւորն ի հարկէ իսկ կատարուի եւ Զամբախով կը խոստանալուի, իսկ ինքն զբերեալ Մարգարտն առթօնէ իւր մարի:

Խալիբալ ներկայացուած է առաջին անգամ 1866 ին:

Պէղօ, կոմիգիա երեք արարուածով: Այս գեղեցիկ կատակերգութիւնը գրուած է Տփղիսի Լօթիներու կամ կնոքներու կնանքին, որոնք Ա. Պալադի խոսթաբալներուն ընկերներն են, եթէ ոչ ալուեստի՝ գէ՛լ թնաւորութեամբ եւ վարձով: Պէղօ առնամք ձկնորս մի իւր այլի մօր՝ Ըռչունի հետ որ կուշտ որ անօթի մ պարելով, իւր հօրն ժառանգութեամբ թողած փողոցի գրամանուկը կը յատկացնէ իւր քրոջ՝ Ալիկի օտախն: Այս գուճարը չէր առնէն պատրաստ, այլ շատ հուր եր արուած միշտ զեւ Պէղօի հայրն կնանքին էր, Արա՛ւիկ հարուստ վաճառականին զով՝ Ալիկին արգէն կը նշանուի, պատկի օրերը կը մօտենան եւ փեսացուն իրեն կանխաւ խոստացուած քրամը կը պահանջէ: Բայց Արաւիկինն տուած պարտամուհիսին աներեւութացած էր, եւ սա կ'ուրանայ իւր պարտը: Ըռչունը կը պարտուի որ Արուիկին իւր աղիկը վճարէ: Առաւանականը կը մեթօ՛ւ տեսնելով որ ճշուար փաստ չունի իւր պարտուց: Օր մի երբ Պէղօ արգիւծալ զնայած էր վաճառականին տունն իւր ստանի ուղիւ, Արուիկին Լօթիի բերանը փակելու համար կը հանէ քանի մի սակի կու տայ իրեն ողորմութիւն, բայց Պէղօ զայրացած՝ կը նետէ սակիներն անիրաւ:

՝ Իման տոնկերեն՝ Գոգոտ-դելու: Խալու. Արուիկան գտնհայ բերեն բա՛ն. կու տայ՝ Խալու բա՛ն մէջ ընկալցոր, (վէրք էլայտ. երես 331)

վանապահանքն երեսն, եւ իրաւացի բայց ինքս
 դանգաւանեցով կ'ըլլէ գուրս: Արուժին սաստիկ
 վրդոված եւ միանգամայն իւր մնախաւ, չուլլ եւ
 թեթեւամայն կ'ըլլէ իշխանի զգրուելով՝ դատաւ
 ստանկը մասնէ Պղեպօ, որ իւր գատապարտութիւն
 արկով ծանօն: Արուժին դատաստանի մէջ ալ
 հրապարակաւ կ'ուրանայ իւր պարտը: Իսկ փեսան
 չկարողանալով ձեռք բերել իրեն խոստացուած դու-
 անքը, կը հրաժարի կէկէկն եւ սուրբ օրիորդի հետ
 կը նշանուի: Բայց նոյն միջոցին որ Պղեպօ բանտ պի-
 տի ուղարկուէր, Արուժինի պարտամուրհակը կը
 դանուի: Արուժին կը ստակայ եւ կ'աշխատի մինչեւ
 անգամ կրկին վճարելով ազատել իւր ստորագրու-
 թիւնը: Բայց Պղեպօ յանձն է' առնուր, կ'երթայ
 բանտ եւ ապա դատաստանի միջոցաւ կը խալտու-
 ապէ անիրաւ վանապահանք:

Պղեպօ առաջին անգամ ներկայացուած է
 1871ին:

(Հրոսէ-Լիթի.)

Կ. ՏԻՐԻԾԱՆ

ՍԱՆՏԻՆԻ ՀՐԱՍՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ 1887 ՏՈՒՐԻՍ

(Հրոսէ-Լիթի-Լիթի-Լիթի)

Բ. ԵՐԵՐԱՊԵՏԱՆ ՀՐԱՍՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

1. **CHRYSOSTOMUS**, S. Joannes. — In Isai-
 am prophetam interpretatio, nunc primum ex armenio in
 latinum sermonem a patribus Mekitharistis translata. Ve-
 netiis, typ. S. Lazari, 1887. XX, 468 S. 8.
 [Սիսիերեանի Եսայիայ Մեկիթարիստի թարգմա-
 նութիւնն է' հայէ ի լատին:]
2. **de DAMAS**. — Coup d'oeil sur l'Arménie, à
 propos d'une mission de la Compagnie de Jésus ouverte
 en Asie mineure par les ordres du pape Léon XIII Paris
 et Lyon, Delhomme & Brignet, 1887. XV, 602 S. 16.
 [Անթրիկ Հայաստանի վրայ, գաղղ.]
3. **ERCKERT**, R. v. — Der Kaukasus und seine
 Völker, Leipzig, Froberg, 1887, VII, 385 S. 8.
 [Կաւկաս եւ իւր ժողովուրդքն, գերմ.:]
4. **GERGEN**, J. — Armenischer Walzer, Ver-
 lorenes Glück, für Pianoforte zu 2 Händen, Leipzig, 1887.
 [Հայկական կաշաւ. (վալս) հրաժշտութեամբ:]
5. **HANUSZ**, J. — Beiträge zur armenischen
 Dialectologie: Wiener Zeitschr. für die Kunde des Morgen-
 landes I, 3. S. 181—197; 4. S. 281—313.
 [Առաւմտաօրիւթիւնը Հայկական բարբառագի-
 տութեան, — Գուժինի բարբառք, — որ իւր Հարաւա-
 կուի նաեւ այս տարի —, գերմ.:]

6. — Neue armenische Zeitschriften, ibid. I. 1.
 S. 79.

[Եր Կայրէն օրագիրք, գերմ.:]

7. **JOANNISSIANY**, A. — Armenische Biblio-
 thek, I.—VI, Leipzig, Friedrich, 1887.

[Հայկական Գրաստանագրանք, գերմ.:]

8. **KHALATIANTE GR**. — 1836—1886, ПРА-
 ДНОВАНИЕ пятидесятилѣтняго юбилея учено-педагогиче-
 ского дѣятельности Н. О. Зинна, Москва, 1887.

[Հանգեա Եփեսոսայ Թարգմանի Միջոցի Էպիս-
 Կոպոս:]

9. **LAGARDE**, P. de. — Agathangelus und die
 Akten Gregors von Armenien, neu herausgegeben. Göt-
 tingen, Dietrich, 1887, 164 S. 4.

[Թուանքն Ագաթանգեղոս եւ Վարդ Գրիգորի,
 յուն. գերմ.:]

10. — Glossaire latin-arménien, par Carrière,
 G. G. A. 1887, S. 229—312.

[Քրիստոսոսութիւն լատին-հայ բառարանի, հրա-
 տարակ' ՉԴ ատիւրի, գերմ.:]

11. **MARTIN**, J. P. P. — L'Arménie chrétienne
 et sa littérature, par F. Nève, Rev. d. questions hist.
 1887, Janv.

[Քրիստոսութիւն Գ. Նեւի Բրիտանեայ Հայ-
 աստանի, գաղղ.]

12. **MOUIER**, J. — Batoum et le bassin du
 Tchouk, Paris, Leroux, 1887, 76 S. 8.

[Դրաթուս եւ չժորիի աւազանը, գաղղ.]

13. — L'Art religieux au Caucase, Paris, Le-
 roux, 1887.

[Արեւական արուեստի Կաւկաս, գաղղ.]

14. **MÜLLER**, D. H. — Drei Inschriften von
 Van, W. Z. f. d. K. d. M. I. 3. S. 213—220.

[Երեք արեւապարտութիւն Վանի, գերմ.:]

15. **RONCHI**, O. — 1. L'Etoile de l'Arménie,
 2. Aux bords de l'Araxe, — Chansons Arméniennes:
 1. Souvenir d'Erzeroum, 2. Souvenir de Khars, 3. Sou-
 venir d'Erivan, Milan, 1887.

[Հայկական երգք, հրաժշտութեամբ:]

16. **SCHWEIGER-LECHENFELD**. —
 Zwischen Donau und Kaukasus, Wien, A. Hartleben's
 Verlag, 1887.

[Էնչ մէջ Դանուբայ եւ Կովկաս, գերմ.:]

17. **TAVITIAN**, Dr. S. — De l'Être ou du
 positif de l'être, Paris, P. Schmidt, 1887.

[Է կամ լինելը դարձանք, գաղղ.]

18. **TIGRANOFF**, N. — Transkaukasische
 Volkslieder und Tänze.

[Անթրակասական ջութք եւ կարաք, իտ.]

19. **TOMSON**, A. — ЛИНГВИСТИЧЕСКІЯ
 ИЗСЛѢДОВАНИЯ. 1. Краткій очеркъ фонетики и мор-
 фологии Ахалцхскаго говора С. Петербурга, 1887.
 VII, 120 стр.

[Անդրկասիայի գաւառական հնչմանք եւ ձեւաց
 համառու անալիթիկ, առ. ռ.]

20. Un mariage arménien: Missions catholiques,
 1887, 22 29 April.

[Հայկական հարսանքի մը, գաղղ.]

21. **VETTER**. — Das apokryphe Schreiben Dio-
 nysius des Areopagiten an Titus über die Aufnahme
 Maria. Aus dem Armenischen übersetzt: Theol. Quartals-
 schrift, 1887, I. 133—138.

[Թրգմ. անվարի թղթի Դիոնիսիոսի առ Տի-
 տոս ի հայէ ի լատին:]

22. **WÜNSCH**, J. — Das Schulwesen in Tür-
 kisch-Armenien: Österreich. Monatsschrift für den Or.
 1887, Nr. 10. S. 149—153.

[Հասարակական կրթութիւնն ի Տաւկասայա,
 գերմ.:]

Իստք են անցեալ տարւոյ ընթացքն լոյս
 տեսած մեզի ծանօթ ազգային հրատարակու-
 թիւնը: Եւրոպական հրատարակութեանց մէջ
 զանց առնուլ տիպական են այն շորս հինգ յո-
 դուաններն կամ հրատարակութիւններն, որ
 գաղղկական ամսագրութիւնք մէջ կամ իւր տեսը
 հրատարակուած են: Կոնկրետ այնպիսի հրատա-
 րակութիւններն, որոնք թէեւ ընդ ազատ միայն
 մեր ծանօթութեան հասած են, ինչպէս առսե-
 րէն հրատարակուած այլեւալ յօդուաններն ու
 գործերն, սակայն որոշ վերնագիրն չենք ունե-

16 / 18